

vældende, Veltalenhed, er jo ganske naturlig de siden sidste Valg saa ofte skiftende politiske Situationer. Vi have nu allerede opslidt to Ministerier, ere i Færd med det tredje, og Gud ved, hvor længe det kan holde. Det er ganske naturligt, at under saadanne Forhold føle de enkelte Medlemmer Trang til mere eller mindre udførligt at se paa, hvad der er sket i Fortiden for deraf at drage Lære for Fremtiden. Det er min Tro, at den Kritik, der af de foregaaende Talere er udfoldet overfor de nærmest foregaaende Ministerier, har sin Grund netop i denne Betragtning, og at den ikke er fremkommen for at være personlig ubehagelig hverken mod Personer eller Partier. Jeg vil i hvert Fald sige, at naar jeg for mit Vedkommende ogsaa ønsker at se noget tilbage paa, hvad der er sket i Fortiden, gør jeg det ud fra et virkelig alvorligt Ønske om gennem Fortiden at lære at undgaa at gentage Fortidens Fejlgreb, derimod absolut ikke for at være ubehagelig enten til den ene eller den anden Side herinde.

Jeg tror, at vi kunne sige, at vi egentlig alle sammen have, for at bruge et klassisk Udtryk, været et Værktøj kun i Skæbnens Haand. Jeg tror, at den Udvikling, vi have gennemgaaet, siden vi fik den frie Forfatning, har været nødvendig, for at Selvstyret kunde komme til at virke saa meget des bedre. Der har været rettet Bebrejdelser mod de Folk, som i sin Tid udarbejdede Grundloven; man har sagt, at Grundloven ikke var frisindet nok, at den var uklar, at der var mange Huller i den og Mangler ved den. Jeg tror, at man gør Grundlovgiverne Uret, hvis man tror, at disse Mangler ere fremkomne ved Tilfældigheder, ved Tankeløshed eller ved, at de Folk ikke fuldt ud følte Ansvaret eller vare fuldt ud klare over den Opgave, der var sat dem. Jeg tror, at de Folk, som skrev Grundloven, baade vare klare over deres Opgave og havde en inderlig Kærlighed til den, men netop derfor følte de ogsaa det fulde Ansvar for den Opgave, der var sat dem. De følte sikkert, at det Spring, der maatte gøres fra Enevælden lige ud i Selvstyret, var saa stort, at det maatte gøres med Forsigtighed. Man anbragte efter min Mening med Villie Huller i Grundloven, idet man overlod til Udviklingen at udfylde dem.

Jeg tror, at den Forstaaelse gælder i ganske særlig Grad, naar der er Tale om Spørgsmaalet Folketingsparlamentarismen. Man var betænkelig ved direkte at indføre Folketingsparlamentarismen i Grundloven,

man var betænkelig ved lige straks at give et Folketing med en saa, kan jeg vel nok sige, revolutionær Valgmaade med absolut Flertalsvalg hvert 3die Aar fuldstændig Hals- og Haandsret over alle Statens Anliggender, og man indførte derfor ikke egentlig Folketingsparlamentarismen, men man indsatte en Spire til den. Denne Bestemmelse i Grundloven, at Finansloven først skal forelægges Folketinget, er i Virkeligheden en saadan Spire, og det er ogsaa kun en Spire, men af en saadan Natur, at den med Nødvendighedens Magt maatte udvikle sig til at blive en virkelig Folketingsparlamentarisme, en Parlamentarisme, der ikke var fremvokset af fejlagtige, umulig affattede Lovbestemmelser, men som var fremvokset af en gennem Erfaringerne indvunden inderlig Forstaaelse af, at det var bedst for os alle sammen, at Folket gennem sine valgte Repræsentanter tog sine egne Sager i sin egen Haand. Denne Folketingsparlamentarisme havde den store Fordel, at den blev først fuldt effektiv den Dag, da Befolkningen helt og fuldt ud kom til at føle Ansvaret for, hvem man valgte, da hver enkelt Vælger følte, naar han stemte paa sin Rigsdagsmand, at han derved paadrog sig et rent personligt Ansvar for, hvordan Staten styres. Da kan man afskaffe Landstinget, eller man kan beholde det, det bliver det samme, det vil i Virkeligheden blive Folketingets Villie, der helt og fuldt ud bliver Lov i Landet.

Det er nu godt et halvt Aarhundrede siden, vi fik den fri Forfatning. I den Tid have vi kæmpet om dens Forstaaelse, og det er egentlig først nu, man kan sige, at det parlamentariske Princip fra alle Sider er anerkendt som lovlige Statsformer i Landet. Der har været talt en Del om den gølge og ørkesløse storpolitiske Strid, som vi have ført i de mange Aar. Jeg tror ikke, at denne Strid hverken har været gølge, ørkesløs eller unyttig. Det var en Udvikling, vi maatte gennemgaa som en nødvendig Betingelse for, at Selvstyret, naar det endelig kom, kunde blive til fuld Velsignelse for os alle sammen. Hvis man ser paa, hvad der er sket i Fortiden ud fra denne Betragtning, tror jeg, at en Del af den personlige Bitterhed vil noget forsvinde. Man vil faa bedre Betingelser for historisk og objektivt at bedømme, hvad der er sket, og derved ville vi ogsaa faa bedre Betingelser for at lære af Fortidens Fejl. Jeg skal nu ikke gaa saa langt tilbage som til den egentlige Provisorietid,